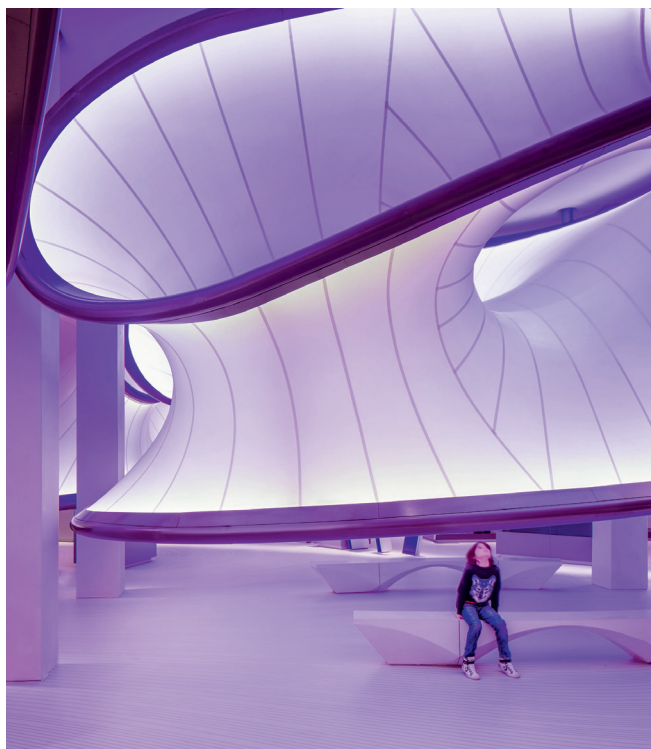

múzeumépítészet

Science Museum, Winton Gallery, London
Tervező: Zaha Hadid
Fotó: Luke Hayes

GÖTZ ESZTER

IRÁNYVÁLTÁS – A MÚZEUMÉPÍTÉSZET LEGÚJABB KIHÍVÁSAI

TA kulturális intézmények között az utóbbi két évtizedben a múzeumok szerepváltása a legszembetűnőbb. A könyvtár, de még a színház műfaja sem változott akkorát a televíziózás, majd a digitális tartalmak elterjedésével, mint a múzeumoké. Nem új a téma, az ezredforduló óta rengeteg cikk és tanulmány született azokról az új feladatokról, amelyeket a múzeumoknak mielőbb fel kell vállalniuk, ha talpon akarnak maradni.

TMindenknek komoly következményei vannak az építészetben is, ami persze nem most kezdődött. Éppen fél évszázaddal ezelőtt, 1971 nyarán vált nyilvánvalóvá. Ekkor hirdették ki ugyanis a párizsi Centre Beaubourg tervpályázat nyertesét, az akkor még alig ismert Renzo Piano és Richard Rogers pályaművét, amely 1977-re épült meg, és ma Pompidou Központként ismeri a világ. Azon a napon született meg – igaz, akkor még csak papíron – az „új típusú” múzeum. A tervezők egy jól karbantartható, racionálisan működtetett, rugalmas és fejlődőképes intézményt képzeltek el az acél-üveg monstrumba, amelynek a közlekedő- és gépészeti rendszerét egyszerűen kítették a falakon kívülre.

a tervezők egy jól karbantartható, racionálisan működtetett, rugalmas és fejlődőképes intézményt képzeltek el az acél-üveg monstrumba, amelynek a közlekedő- és gépészeti rendszerét egyszerűen kítették a falakon kívülre.

TA rugalmasság és a fejlődőképeség az addigi határok tudatos áttörését, a paradigmaváltást jelzi. A felkészülést arra, hogy a múzeum, amely a 18. század vége óta arra szolgál, hogy gyűjtse, őrizze és továbbadja az előző generációk által értéként elismert örökséget – legyen az kulturális, ipari, történelmi vagy természeti –, ne csupán kikristályosodott normákat közvetítsen, hanem kérdéseket is megfogalmazzon. Vagyis együtt mozogjon az újabb generációk tudásával, értékválasztásaival és útkereséseivel. Ahogyan a '68-as mozgalmak megnyitották az egyetemek sokáig elbarikádozott tudásfelfogását, a Pompidou épülete is kulturális frontáttörést mondott ki az építészet nyelvén. Ez a nyelv azóta is nagyon érzékenyen követi

ne csupán kikristályosodott normákat közvetítsen, hanem kérdéseket is megfogalmazzon

a társadalom átalakulását, és a maga módján ékesszóló tolmácsa lett nemcsak újabb értékeknek, hanem az értékváltságoknak is. Ha ma körülnéznünk a múzeumépítészet legújabb törekvéseiben, világosan kirajzolódik néhány markáns jövőkép, amelyet a múzeumok és tervezőik felkínálnak a közönségnek, illetve amit maga a befogadó a múzeumoktól vár.

MERRŐL MERRE?

¶ Először is tisztázni kell a múzeumok szerepváltozásának összetevőit. A felvilágosodás áramlata megindította a korábbi uralkodói és főúri magángyűjtemények nyilvános múzeummal alakítását, tehát egy eredendően kincsfelhalmozásból származó műtárgyegyüttesből oktatási és esztétikai célokat szolgáló, egyszerre oktató-nevelő és gyönyörködtető intézmény lett, amit a nagyközönség viszonylag olcsó áron váltott jegyekkel elérhet, befogadhat, használhat. De az is nyilvánvalóvá vált, hogy a múzeum, mint az aktuális hatalom reprezentánsa, szintén használja a közönségét: formálja az ízlését, az értékpreferenciáit, a múlthoz és ezen keresztül a mindenkori jelenhez való viszonyulását. A múzeumépítésznek ennek megfelelően sokáig nagyvárosi paloták, arisztokratikus megjelenésű csarnokok tervezését jelentette. Elég, ha egy pillantást vetünk a Nemzeti Múzeumra vagy a Hősök terén a Műcsarnok és Szépművészeti Múzeum egymással szembenező kettősére: stabil, kiegyensúlyozott, szimmetriára törekvő, gazdagságot és pompát kifejező épületek, a kultúra templomai. A széles lépcsősorok szinte behívják a látogatót, a tértől elemelt bejárati szint pedig szó szerint emelkedettséget sugall, a látogató – ekkor még kizárólag nézői szerepben – a lélegzetét visszafojtva lépked egy szakralizált közegben. Fontos érzékelni az időbeliséget is: a három múzeum közül legkésőbb a Szépművészeti nyílt meg, 1906-ban – nem egészen egy évtizeddel az előtt, hogy Marcel Duchamp a New York-i Society of Independent Artists 1917-es kiállítására beadta a híres, hátulján álnévvel dedikált piszoárt. Az avantgárd ehhez hasonló „betörési” kísérletei dacára a múzeum még a 20. század utolsó

kincsfelhalmozásból
származó
műtárgyegyüttesből
oktatási és
esztétikai célokat
szolgáló, egyszerre
oktató-nevelő és
gyönyörködtető
intézmény lett

stabil,
kiegyensúlyozott,
szimmetriára
törekvő,
gazdagságot és
pompát kifejező
épületek, a kultúra
templomai

harmadáig inkább volt templom, mint eleven kulturális helyszín. A New York-i Guggenheim Múzeum emelkedő spirállépcsője is ennek a felfogásnak a modern átírata.

- ¶ Száz év alatt sokat változott a múzeum intézménye, de talán soha annyira, mint az utóbbi húsz évben. A Pompidou Központ meghozta az áttörést, és azóta olyan újabb kihívások érték a múzeumépítészetet, amelyekkel a hetvenes évek elején még sem a tervezőknek, sem a megbízóknak nem kellett számolniuk. Ma a szolgáltatóvá vált múzeum, a művészeti és tudományos területek szoros összekapcsolódása, hálózatosodása egy sor kérdőjelet tett a tárgyi, anyagi örökség hagyományos közvetítési modellje mellé. Még ennél is radikálisabban hatott rá a 21. század három nagy témája: a közösségek szétesése, a fenntarthatóság követelménye és a digitális forradalom. Adott tehát egy korszak, amelynek távlatait a bolygó ökoszisztémájának instabilitása, az izoláltság és a materiális kultúra digitális felhőkben való megjelenése határozza meg. Mindhárom értékvesztéssel, a földi térben való elbizonytalanodással jár együtt. Merre tarthat ebben a helyzetben a tárgyi-természeti örökséget gyűjtő, őrző, konzerváló és bemutató múzeum, és azt milyen építészeti tudja megfelelően támogatni?

még ennél is radikálisabban hatott rá a 21. század három nagy témája: a közösségek szétesése, a fenntarthatóság követelménye és a digitális forradalom

ÚJRAHASZNOSÍTOTT HELYEK

- ¶ Például az, amelyik a használatból kiesett helyszíneket múzeummá avatja. A párizsi Musée d'Orsay egy volt pályaudvar emelt a művészet szentélyei közé. Azóta sok ipari, közlekedési vagy akár mezőgazdasági építmény született újra múzeumként. Az ezredfordulón egy erőműből alakította ki Herzog & de Meuron a Tate Modernt, 2018-ban a franciaországi Roubaix-ban egy valaha gyönyörű art deco uszodából lett szobor- és kerámiamúzeum. 2021 májusában a párizsi Tőzsdepalotába költözött François Pinault csaknem tízezer darabos magángyűjteménye, miután Tadao Ando kortárs művészeti múzeummá alakította a 18. századi épületet, a belsejében egy gigantikus betongyűrűvel és tíz kiállítóteremmel, amelyek

többsége rugalmasan alakítható. A példákat hosszan lehetne sorolni, talán a legtöbb új múzeumépület az elmúlt két évtizedben ilyen leromlott, pusztulásra ítélt helyekből született. Az értékőrzés ilyenkor kettős, hiszen maga az épület is részben konzerválódik, részben új műalkotásként értelmeződik. A múzeum emelkedettsége, a mindennapok tömegkultúrájához képest kívülállósága megmarad ugyan, de magához vonja, ha úgy tetszik, szakralizálja a helyszínt, és ezzel az értékőrzés gesztusát magára az épületre is kiterjeszti.

A MÚZEUM MINT IDENTITÁSKÉPZŐ

a múzeumépületek a turizmus fő vonzerejévé, egyben városfejlesztési kulcstényezőkké lettek. Az ikonképzéshez pedig sztárépítészeket szólítanak meg, akik a kánonokat túllépve új fogalmakkal társítják a múzeumokat

¶ A múzeumban való kollektív önkifejezés láza ma világszerte a kulturális élet egyik leglátványosabb jelensége, városok, régiók, országok igyekeznek új múzeumokkal meghatározni az identitásukat. A múzeumépületek a turizmus fő vonzerejévé, egyben városfejlesztési kulcstényezőkké lettek. Az ikonképzéshez pedig sztárépítészeket szólítanak meg, akik a kánonokat túllépve új fogalmakkal társítják a múzeumokat. Mindannyian ismerjük a Frank O. Gehry által tervezett bilbaói Guggenheim Múzeum hatását, az úgynevezett Bilbaoeffektust, amit sok más kísérlet követett, persze nem mindegyik sikerrel. Az 1997-ben átadott Gehry-féle épület ma már egyre inkább önmagáért való ikonnak tűnik, ami a leromlott iparváros vonzerejét látványosan megnövelte, évi egymillió látogatót hozott, ám a fenntarthatósága erősen vitatható. Múzeum jellege helyett inkább izgalmas épületszobor, ami nem a múzeumi szerepváltozásra reagál, hanem a pusztta létével rajzolta fel Bilbaót a világ turisztikai térképére.

¶ A bilbaóihoz hasonló szerepet vállalt fel a Tel-Aviv melletti Holonban 2010-ben megnyitott Design Museum of Israel, amelynek cortenacélból hajlított, hullámzó szalagokkal körülvett tömbjét Ron Arad tervezte. Ez is egy nagyszabású városfejlesztési program fontos állomása volt, de a múzeum tartalma és Arad koncepciója együtt rendkívül nyitott intézményt eredményezett, amiben a bemutatás és az oktatás egyenlő arányban van jelen, és az építészeti kifejezés a design

a bemutatás és az oktatás egyenlő arányban van jelen

kulcsfogalmát, a kreativitást hangsúlyozza; nem zárt formákból komponált egység, hanem interaktív, viszonyulásra ösztönző tér.

¶ Zaha Hadid, a „fluid terek mágusnője” számos múzeumot tervezett, ezek közül például a glasgow-i Riverside közlekedési múzeum (2011) a bilbaói épülethez hasonlóan új életre keltette a sokáig állandóságba merevedett várost és különösen a folyópartját, amely hosszú időn át Skócia hajógyártásának központja volt. Sokan Glasgow Guggenheimjének is nevezik. A cikcakk vonalú tetőszerkezettel kiemelt épület a két végén nyitott, ezáltal egy üvegalagutat képez a város és a folyó között, valamiféle hajótestet. Az alátámasztás nélküli, hatalmas csarnokok tulajdonképpen hagyományos módon prezentálják a közlekedéstörténeti anyagot, de maga az építészeti megfogalmazás rendkívül kommunikatív. Nem olyan talányos és költői, mint Gehry csillámló épületplasztikája, viszont jóval szorosabban kötődik a városhoz, akár a múltjához, akár a jövőjéhez.

maga az építészeti megfogalmazás rendkívül kommunikatív

¶ A gízai piramisok lábánál 2002 óta épülő Nagy Egyiptomi Múzeumot évek óta a „legek legje”-ként említik. A fáraómúmiák, a teljes Tutanhamon-leletegyüttes és hasonló, unikális kincsek otthonának szánt épületet Heneghan Peng ír építész tervezte, és várhatóan 2021 végére teljes egészében látogatható lesz. A múzeumhoz kapcsolódó vendéglőkomplexum, a beduin táborokat idéző éttermek és kávézók láncolata, a Pyramids Lounge már működik, persze természetes anyagokból, hogy a fenntartható turizmust támogassa, és elektromos buszok szállítják a helyszínre a látogatókat. Egyiptom nem a saját identitását erősíti ezzel a projekttel, hanem a világban tükröződő képét, illetve az arab tavasz óta jócskán meggyengült turisztikai forgalmát igyekszik felívelő pályára állítani.

Egyiptom nem a saját identitását erősíti ezzel a projekttel, hanem a világban tükröződő képét

¶ Szintén Heneghan Peng tervezte a 2017-ben megnyitott Palesztin Múzeumot a Földközi-tengerre néző ciszjordániai Birzeit városában, az egyetemi campus területén. Peng a politikai elzártság, illetve a tájra nyitott palesztin kultúra kettős tapasztalatából indult ki. A lágyan lefelé hullámszó lejtőn ritmikusan váltakozó sima, fehér falak és teraszok szekvenciáiból komponálta az épületet, utalva a környék évezredes teraszos

A James Simon Gallery bejárata a Múzeumsgiget felől, Berlin
Tervező: David Chipperfield

földművelési hagyományaira. A mészkőlapokkal határolt, erős szögekben megtört formák messziről akár természetes domborzatnak is tűnhetnek, de a fehérségük szinte vakít a mediterrán napsütésben. A múzeum önálló gyűjtemény nélkül, kulturális keretbe foglalt közösségi színtérként működik. Ugyanakkor nagy hangsúlyt helyez a fenntartható működésre: ez Palesztina első energiatudatos „zöld” épülete.

¶ Az identitást erősítő múzeumi vállalkozások egyik legdrámaibb példája az Új Akropolisz Múzeum Athénban (2009), a görög kultúra csúcscaként tisztelt Parthenonnal éppen átellenben. A tervezője, Bernard Tschumi az épületet a talajba ágyazott betonlábakra ültette, hogy szabadon hagyja a területen feltárt régészeti leletanyagot, sőt a földszinti sík ovális alakú áttörésével az épület részévé tette, így a látogató belülről lenézve az ókori település romjait látja. A középső, háromszög alaprajzú szinten, a kolonnáddal körülvelt üveghomlokzat mögött, hatalmas belmagasságú csarnokokban állnak a régi Akropolisz múzeum szoborkincsei. A múzeum eszmei középpontja a legfelső, téglalap alakú szint, ami enyhén elfordul, hogy éppen szembenézzen a hegytetőn álló Parthenonnal – ide várja vissza a görög állam azokat a márványszobrokat, amelyek kétezer évig épp szemben álltak, 1811 óta azonban a British Museum féltett kincsei. Tschumi víziója tiszta geometrikus alakzatokkal, ékesszólón fogalmazza meg egy múltját visszaperlő nép jövőképét.

¶ A kulturális identitás eszközéül választott múzeumépítés leggyakrabban említett példája, a bécsi MuseumsQuartier 2001-ben nyílt meg a császári lovarda barokk épületeinek helyén, a város központjában, egy sokáig alulhasznosított, de kiváló adottságú helyen. Több nagy múzeum és kisebb kiállítóter lakja be, de az igazi karakterét az épületek közötti, folyamatosan lüktető szabad tér adja, ami gyakorlatilag bármilyen esemény befogadására alkalmas. Ezt mutatja, hogy a komplexum különböző részeibe idővel vagy hetven intézmény, szervezet, alkotócsoporthoz, kreatív cég és kiadó költözött be. Itt a magas művészet és az alternatív irányzatok jól megférnek egymás mellett, tematikus átjárók alakultak, vagyis a Piano és Rogers által előre vetített rugalmas múzeum elképzelés itt

igazi karakterét az épületek közötti, folyamatosan lüktető szabad tér adja, ami gyakorlatilag bármilyen esemény befogadására alkalmas

tökéletesen kiteljesedhetett, a tér és a használat mindig a jelenre reagálva változik.

- ¶ Jóval merevebb modellt követ a berlini Museumsinsel, amely a német újraegyesítés utáni kulturális egységet fogalmazza át a 21. század nyelvén. Itt az eredeti építészeti karakterhez való viszonyulás, a neoklasszicista örökség felfrissítése volt a tét. A fejlesztés legújabb része az Altes és a Neues Museumot összekapcsoló fogadóépület, a 2019-ben megnyitott James-Simon-Galerie, amelyik David Chipperfield terve nyomán a múzeumokat egy föld alatti Archeológiai Promenáddal is összeköti. Ezáltal több szinten is nyilvános szabad teret nyit az egyes múzeumok között, ahol a kint és a bent, az épített környezet és a vízre nyíló új udvar, a kávézó és a terasz komplex egységet alkot. Tágabbra nyitja a használói környezetet, mint a fogadóterek immár klasszikussá vált példája, a Louvre I. M. Pei-féle üvegpiramisa, mivel nem csupán forgalomirányító és összekötő szerepe van, hanem a korábban alárendelt, járulékos múzeumi funkciókat, mint amit a kávézó, a kilátóterasz vagy az udvar képvisel, kiemeli alárendelt szerepükből, és a Louvre-beli föld alatti plázapasszázzsal ellentétben méltóságos pozícióba helyezi.

több szinten is nyilvános szabad teret nyit az egyes múzeumok között, ahol a kint és a bent, az épített környezet és a vízre nyíló új udvar, a kávézó és a terasz komplex egységet alkot

A TÉR FELOLDÁSA

- ¶ Itt érkeztünk el a kortárs múzeumépítészet egyik fő kihívásához: a féltve őrzött kincseskamra-szemlélettel szakító térfelfogáshoz. A befogadó múzeum egyben szolgáltató és közösségi hely is lett, ami a terek egymásba nyitásával, a funkciók és tematikák összefüggésbe hozásával az építészeti kialakításra is nagy hatással van. Ezt erősíti a 21. század tudásbázisú szolgáló világháló, amely az információáramlást kívül helyezi a háromdimenziós tér kötöttségein.
- ¶ Zaha Hadid lépésről lépésre dolgozta ki ennek a téralakításnak az új múzeumépítészeti szótárát. A kétezres évek elején a Cincinnati Rosenthal Kortárs Művészeti Központ volt az első, nagy feltűnést keltő múzeumépülete, amelyben a forgalmas városi csomópont dinamizmusát bevitte az épület belsejébe,

Hans Christian Andersen House, Odense
Tervező: Kengo Kuma. Fotó: Lærke Beck Johansen

Hans Christian Andersen House, Odense
Tervező: Kenjo Kuma
Fotó: Lærke Beck Johansen

Hans Christian Andersen House, Odense
Tervező: Kongo Kuma
Forrás: Kengo Kuma Associates

Hans Christian Andersen House, Odense
Tervező: Kengo Kuma
Fotó: Lærke Beck Johansen

Hans Christian Andersen House, Odense
Tervező: Kengo Kuma
Fotó: Rasmus Hjortshøj

Hans Christian Andersen House, Odense
Tervező: Kengo Kuma
Fotó: Rasmus Hjortshøj

Hans Christian Andersen House, Odense
Tervező: Kengo Kuma
Fotó: Rasmus Hjortshøj

Hans Christian Andersen House, Odense
Tervező: Kengo Kuma
Fotó: Rasmus Hjortshøj

és különféle términőségek összekapcsolásával radikálisan szakított azzal a felfogással, amelyik semleges, hófehér, lehetőleg mesterséges megvilágítású kiállítócsarnokokban látta a kortárs művészet bemutatásának egyetlen autentikus módját. Ezután sorra tervezte az új típusú múzeumokat. A legismertebb ezek közül a Rómában 2009-ben elkészült MAXXI, a 21. századi művészet bemutatóhelye. Hadid itt továbbvitte a Cincinnatiben megkezdett gondolatot, és a MAXXI lélegző, hullámzó tereivel, az eltolt szintek izgalmas összhatásával és a váratlan látványokkal felszabdalta a múzeumok hagyományosan dobozokba zárt, elkülönített terek sorából álló koncepcióját. Az összefüggésekre, az ismeretek áramlására helyezte a hangsúlyt. Ahogy ő maga is megfogalmazta, a múzeum nem tárgykonténer, hanem művészeti campus, ahol az áramlások és az utak átfedik egymást, dinamikus és interaktív teret hoznak létre. A MAXXI függesztett lépcsői, ívelt falai, nyitott mennyezete a beáramló természetes fénnel a modern élet rendezetlenségét, „töredezett geometriáját”, egy új fajta térbeliséget képvisel. Nem akarja megkönnyíteni az épületben való tájékozódást, viszont előcsalogatja a látogatók kreativitását és nyitott asszociációit. Tulajdonképpen egy virtuális teret foglal anyagi keretbe.

*egy új fajta
térbeliséget képvisel*

*előcsalogatja
a látogatók
kreativitását
és nyitott
asszociációit.
Tulajdonképpen egy
virtuális teret foglal
anyagi keretbe*

¶ A londoni Science Museumban 2016-ban megépült Winton Gallery még radikálisabban szakít a korábbi múzeumi térélfogással. Hadid eredetileg matematikusnak tanult, építészetének kulcsa az arányokból, algoritmusokból megalkotott tér. A Winton Galleryben a racionális gondolkodást és a költőiséget közvetlen kapcsolatba hozta, úgy, ahogyan azok eleve összefüggnek, az idők kezdete óta. Szimbolikus, ugyanakkor rendkívül érzéki teret hozott létre a láthatatlan légáramlatok finom jelzésével, a fémesszürke burkolatok által homogén közegeben egy ibolyaszínű, sátorszerűen lebegő installációval, jelzésszerű bútorokkal fölerősítve a tér szinte tapintható minőségét. Így jutott el a racionális-tudományos gondolkodás és az asszociatív-poétikus megközelítés szintéziséig.

*szimbolikus,
ugyanakkor
rendkívül érzéki
teret hozott létre
a láthatatlan
légáramlatok finom
jelzésével*

¶ Amint a Winton Galleryben is megfogalmazódott, a tudás egyszerre érzéki és szellemi csatornákon közlekedik. Az érzéki faktort leginkább az élménytársadalom adekvát építésze, az „architainment” közvetíti, aminek hálás terepet kínál a múzeum műfaja. Santiago Calatrava 2001-es Quadracci Pavilionjától (a Milwaukee Art Museum bővítése) a Jean Nouvel tervezte Abu Dhabi-i Louvre-ig (2016) poétikus, látványos, szimbólumokban gazdag múzeumépületek születtek, amelyek azonban sokkal inkább a helyi gazdasági-turisztikai igényekre reagálnak, mint a múzeum szerepváltására.

¶ Az élményépítészet kínálta izgalmak valóban mágnesként vonzzák a közönséget. De korántsem csak ez válthat ki ilyen hatást: a fizikai tér érzéki-spirituális élménye a kerten át is megközelíthető. Ennek legelső és egyben legkitűnőbb példája a dániai Humlebækben 1958-ban nyílt, és 1990-ig folyamatosan formálódott Louisiana Museum of Modern Art, amely egy magángyűjteményt fogad be. A Louisiana a múzeumi funkcióváltás korai ikonja: az épület, a kert és a szoborpark egysége, az átkötő folyosók kiállítótér szerepe megelőlegezte a mai múzeumépítészeti irányokat. A vegetációval operál a 2006-ban megépült párizsi Musée du Quai Branly is, a francia néprajzi múzeum, amit Jean Nouvel egy függőleges kert mögé rejtett, ezzel választva le az afrikai, ázsiai, óceániai, dél-amerikai etnográfiai gyűjteményt a 21. századi európai nagyváros nyüzsgéséről. Ezt a hangsúlyos elkülönülést erősíti az épületet körülölelő, dzsungel sűrűségű vízszintes kert is, csak ezen áthatolva léphet be a látogató a múzeumba.

¶ A legfrissebb példa arra, hogy egy kert maga múzeumi szerepet vállal fel, a 2021 nyarán megnyílt Andersen Museum a dániai Odensében. Tervezője, Kengo Kuma az Andersen-mesék világát egy mágikus kertté transzformálta a városka közepén, és a magyarázatok, információk helyett átadta a főszerepet az öt érzéknek. Magas sövények között vezető, kanyargós ösvények tágitják ki a múzeum-kert terét, a növények textúrája, illata, színe erős fantáziaképeket kelt. Nem is az épületek – a gyermekház, a fából készült kis pavilonok, illetve a föld alá

*a fizikai tér
érzéki-spirituális
élménye a kerten át
is megközelíthető*

*az Andersen-mesék
világát egy
mágikus kertté
transzformálta a
városka közepén,
és a magyarázatok,
információk helyett
átadta a főszerepet
az öt érzéknek*

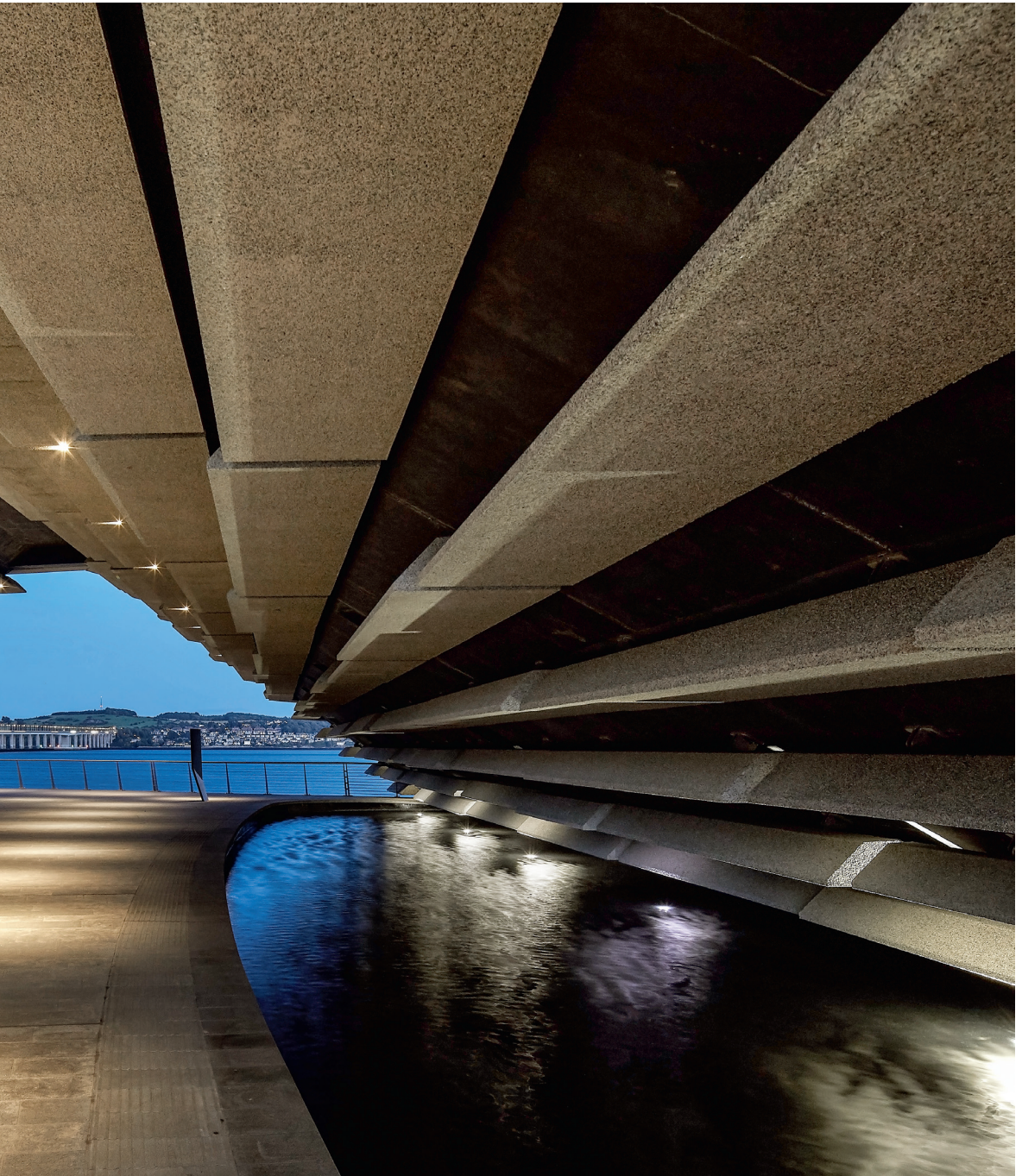

V & A Museum, Dundee, Skócia. Építész: Kengo Kuma
Forrás: V & A © Hufton+Crow

V & A Museum, Dundee, Skócia. Építész: Kengo Kuma
Forrás: V & A © Hufton+Crow

V & A Museum, Dundee, Skócia. Építész: Kengo Kuma
Forrás: V & A © Hufton+Crow

V & A Museum, Dundee, Skócia. Építész: Kengo Kuma
Forrás: V & A © Hufton+Crow

V & A Museum, Dundee, Skócia. Építész: Kengo Kuma
Forrás: V & A © Hufton+Crow

helyezett kiállítótér – vagy a kiállítások teremtik meg az Andersen-mesék közegét, hanem maga a kert. Az óváros oromfalas lakóházai közül alig tűnik ki a fatornácos kis bejárati építmény, és mögötte az alig hatezer négyzetméteres telek a sokszorosára tágul a látogató érzékelésében.

ZÖLDMÚZEUM

a múzeumi rendszer
a fenntarthatóság
egyik
kulcsintézménye

- ¶ A kert témája átvezet a „zöldmúzeumok”, a fenntarthatóság kérdésköréhez. A múzeumi boom óriási erőforrásokat emészt fel, és kérdéses, hogy a látványépítészet mai csodái mikor válnak megunt tegnapi divattá. Az épületek karbantartása, üzemeltetése, folyamatos energiaellátása, a konzerváláshoz használt vegyi anyagok, a raktározás körülményeinek környezeti hatásai is egyre gyakrabban tematizálódnak a múzeumi szakmán belül. Az ICOM 2019-es kiotói közgyűlése a korábbi szerepváltásokhoz képest jóval radikálisabban fogalmazott, kimondta, hogy a múzeumi rendszer a fenntarthatóság egyik kulcsintézménye.
- ¶ A működésben és a szakmai munkában felvállalt környezeti tudatosság az utóbbi néhány évben már az épületekben is megjelenik. Három friss példát szeretnék hozni erre a törekvésre. Rio de Janeiróban 2015-ben nyílt meg a Holnap Múzeuma. Építésze, Santiago Calatrava organikus formákból indult ki: a Brazíliában honos bromélia lándzsaszerű virágát nagyította fel, ami kifejezi, hogy a múzeum a művészi kreativitást ötvözi a racionális-tudományos gondolkodásmóddal. Profiljából adódóan interaktív technológiai eszközökkel szólítja meg a közönségét, és elsősorban a fenntarthatósággal foglalkozik. Az épület üzemeltetése is ezen az elven alapul, a Nap járását követő, mozgó napelemekből nyer energiát, a közeli öböl vizét saját víztisztító rendszerén keresztül keringeti, majd a használt vizet újabb tisztítás után visszajuttatja ugyanoda. A múzeum területének kétszeresét kitevő kert nyilvános szabadidős park bicikliutakkal és esővizet hasznosító medencékkel.
- ¶ Kengo Kuma, az Andersen Museum tervezője egy skóciai kikötővárosban építette meg az első skót design múzeumot, a V & A Dundee-t. Formáját egy tengerparti szikla ihlette:

két szabálytalan, fordított piramisszerű tömbből áll, amelyek a földszinten szétválnak, majd feljebb egymásba forognak. Ezáltal egy természetes fénnel megvilágított alagút fúrja át az épület alsó szintjét, összeköti a várost a folyóparttal, és keretbe foglalja a vízre való kilátást. A múzeum ilyenformán kapu lett a város és a víz között, Kuma víziójának megfelelően összekapcsolja az embereket a környezettel, a közösséget a hellyel: a város „közös nappaliját” hozza létre. A belseje a nagy méretek ellenére is inkább otthonos, mint emelkedett, faburkolatú közösségi térrel, teraszos vendéglővel, a digitális és az offline foglalkozások változatos kínálatával. Az energiaellátás is fontos része a múzeum szellemiségének, üzemeltetését geotermikus energiával oldották meg.

- ¶ A harmadik példa a jövőtudatos múzeumépületre a 2021 októberében megnyíló oslói Munch Múzeum. Ez egy háromszintes, zárt betonépítményből, és egy tizenhárom emeletes toronyból áll a város tengerpartján, aminek üveghomlokzatát egy második rétegben újrahasznosított, perforált alumíniumlemezek védik. A torony szabálytalan szögben dől kifelé, a vízpart irányába, mint egy billenő emberalak; messziről feltűnő építészeti jel, önmagában is erős landmark. A spanyol Estudio Herreros építésziroda a lehető legkisebb ökológiai lábnyomot kívánta hagyni az építkezéssel és az üzemeltetéssel is: kétszáz évre tervezte az épület szerkezetét, a kompakt forma, illetve a beton és az újrahasznosított fémelemek előállítására jóval kisebb környezetterheléssel járt, mint bármely más építőanyagé, és a szellőztetést is természetes módon oldották meg, ami egy ekkora középületnél nagyon ritka.
- ¶ A világ múzeumtermése olyan tempóban gyarapodik, amit nehéz precízen átlátni, ennél fogva a válogatás is csak szubjektív lehet. De a múzeum műfaját újrafogalmazó fő tendenciák kitapinthatók; ezek között van, amiről már most látszik, hogy rövid távú hasznon túl nem kecsegtet mással, de jócskán előremutató koncepciókat is találunk a példák között. Nagy kérdés, hogy a fizikailag is testet öltő múzeumok mellett mikorra várható a digitális gyűjtemények tömeges megjelenése, és ezek hogyan fogják befolyásolni a tárgyakhoz fűződő közvetlen, érzéki viszonyunkat.

Látványtervek a Kelenföld Indóház rekonstrukciójához
Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum